

Власова В.П.

СУЧАСНІ НАУКОВІ ПІДХОДИ ЩОДО ДЕФІНІЦІЇ «МОРСЬКИЙ ПОРТ»

У статті досліджено різні наукові підходи до визначення поняття «морський порт», зроблено висновок про те, що формулювання цього визначення залежить від обраної концепції розвитку морських портів, запропоновано авторське визначення поняття «морський порт».

Ключові слова: морський порт, транспортне підприємство, цілісний майновий комплекс.

Морські порти мають велике значення для розвитку економіки України. Ефективність транспортної системи залежить від рівня якості портових послуг, особливо на сучасному етапі, коли світовою тенденцією є створення високоглобалізованої економіки, заснованої на сучасних транспортних комунікаціях, а канали трансграничного товароруху стають стратегічним ресурсом, що забезпечує безпроблемну інтеграцію національної економіки у світове господарство. Наразі відбувається портова реформа, яка покликана підвищити роль морських портів в розвитку вітчизняної економіки та забезпечити інтеграцію у світове господарство. Дослідження дефініції морський торговельний порт є актуальним в контексті проведення портової реформи.

У науковій літературі широко вивчалось поняття «морський порт». Значний інтерес представляють роботи П. Я. Бакланової, В. І. Чекаловеця, В. Лебедева, А. Ніцевича, І. М. Олефіра, М. Дергаусова, Б. Буркинського, Н. Т. Примачева, С. В. Крижанівського та інші. Проте, незважаючи на значну кількість публікацій з цієї теми, питання уточнення поняття морського порту є актуальним в контексті проведення портової реформи, що і зумовлює актуальність статті.

Метою статті є визначення поняття «морський порт» на підставі аналізу різних підходів до цього питання.

Виклад основного матеріалу. В наукових публікаціях пропонується велика кількість визначень морського торговельного порту. Це зумовлено тим, що морські торговельні порти є складною соціально-економічною системою, місце та роль якої у національній та міжнародній економіці постійно зростає.

Порт (франц. port, від лат. portus – гавань, пристань) – ділянка берега з прилеглим водним районом, природно або штучно захищеним від хвиль, обладнана пристроями для безпечної стоянки суден, здійснення вантажно-розвантажувальних робіт, посадки-висадки пасажирів і технічного обслуговування флоту [1, с. 231].

У роботі [2] пропонується згрупувати існуючі визначення у три підходи: економіко-організаційний, техніко-технологічний, абстрактно-віртуальний. С.В.Крижанівський пропонує виділити ще один підхід – законодавчо-правовий [3]. Автор аргументує необхідність ще одного підходу тим, що потреба у вдосконаленні принципів роботи морських торговельних портів не може виходити за рамки правового поля. Вирішення цього завдання полягає в аналізі та оцінці існуючих законодавчих положень з точки зору економічної доцільності та відповідності світовим тенденціям господарювання в морській галузі. Тому як окремий напрямок дослідження пропонується розглянути законодавчо-правовий підхід до визначення поняття «морський порт».

Розглянемо кожен з підходів. В таблиці 1 згруповано дефініції «морський порт» відповідно до зазначених підходів.

Економіко-організаційний підхід передбачає, що торговельними портами паралельно виконуються комерційні (господарські) і адміністративні (контрольні, наглядові) функції. В даному підході домінує визначення порту як підприємства, яке функціонує в транспортній галузі. На нашу думку, з точки зору економіко-організаційного і територіального принципів поняття «морський порт» найповніше розкрито В.І Чекаловцем [9].

Техніко-технологічний підхід відображає наявність технічних засобів, які використовуються при навантажувально-розвантажувальних роботах, та споруд, що забезпечують ці роботи й безпечну стоянку суден. Цей підхід не розкриває функції портів, не видно їх роль в економіці країни і в здійсненні зовнішньоекономічних зв'язків, не вказує на різноманітність видів діяльності на території та акваторії порту підприємств і організацій, пов'язаних з процесом просування вантажів через порти і наданням послуг вантажовласникам і судовласникам.

Абстрактно-віртуальний підхід розглядає порт як вузловий пункт або великий транспортний вузол. Представлення портів у вигляді вузлових пунктів або великих транспортних вузлів є дуже обмеженим і не розкриває їх ролі, значення, функцій. Даний підхід не вказує на значення портів для економіки країни.

Законодавчо-правовий підхід відображає визначення, які подані в основних законодавчих актах України. До прийняття Закону «Про морські порти України» правовою базою для функціонування порту був Кодекс торговельного мореплавства України (КТМ). Серед юристів велися дискусії про віднесення порту до суб'єктів або об'єктів права. Зокрема, у Господарському кодексі України (ст.62) підприємство визначається як суб'єкт права, а Цивільним кодексом (ст. 191) воно визначається як майно нерухомого характеру, тобто розглядається як об'єкт права. Подвійність тлумачення поняття «підприємство» найбільш яскраво проявляється у визначенні статусу морського торговельного порту. В роботі [3] зазначено, якщо мова йде про майновий комплекс, то підприємство, яке він становить – об'єкт, а якщо про юридичну особу, що має права на цілісний майновий комплекс – це суб'єкт права. Зазначимо, що у світовому морському праві класичною концепцією є уявлення про підприємство як про майновий комплекс. Морський порт в цьому випадку сприймається як акваторія і територія землі, призначена і обладнана для заходу та обслуговування морських суден. Стаття 11 Конвенції ООН з морського права від 10 грудня 1982 року, схвалена в Монтего-Бей (Ямайка) також трактує порт як об'єкт права [17].

Законодавство зарубіжних країн вирізняється різноманітністю підходів до визначення морського порту. Так, законодавство Великобританії (Dock Work Act 1989) характеризує його як територію, визначену актом парламенту, Королівським чи тимчасовим наказом [18]. В Російському законодавстві [16] морський порт визначається як географічний об'єкт, а не як транспортне підприємства чи цілісний майновий комплекс, що безумовно не розкриває дане поняття.

Таблиця 1

Сучасні наукові підходи щодо дефініції морський порт

Автор	Визначення
	<i>економіко-організаційний підхід</i>
Золотарьов В.І, Примачов М.Т., Чекаловець В.І. [4]	морський порт – комплексне транспортне підприємство, що володіє акваторією, територією, матеріальними та трудовими ресурсами, що забезпечує завантаження, розвантаження та обслуговування суден (здійснюють внутрішні та зовнішні транспортно-економічні зв'язки) і проводить нагляд за навігацією та дотриманням міжнародних угод по торговому мореплаванию
Черкесов-Цибісов А.А.,	морські порти складаються з причальних і захисних гідротехнічних

функції, які завжди залишаються прерогативою держави і одночасно все більше функцій передається «приватному капіталу». На думку багатьох фахівців, визначення порту лише як державного підприємства позбавляло галузь маневру в частині інвестиційної привабливості, а керівництво порту – свободи в прийнятті управлінських рішень.

Проаналізувавши існуючі підходи до визначення дефініції морський порт, ми можемо зробити висновок, що ні світовій, ні у вітчизняній практиці ще не існує упорядкованого, загальноприйнятого визначення такого важливого поняття, як морський порт. Тому враховуючи вищесказане при вирішенні поставленої задачі – дослідженні підходів до дефініції «морський порт», спробуємо сформулювати найточніше визначення цього важливого об'єкта господарювання в системі морегосподарського комплексу із врахуванням сучасних тенденцій розвитку світового портового господарства та українських портів – спробуємо подати авторське визначення. Отже, морський порт – це ділянка морського узбережжя і прилегла до нього водна поверхня, на яких функціонує складна соціально-економічна, транспортно-технологічна система, яка включає в себе підприємства та організації різних форм власності, реалізує адміністративні та комерційні функції, пов'язані із переміщенням товарів зовнішньої та внутрішньої торгівлі із сухопутних видів транспорту на морський і в зворотному напрямку, обслуговуванням пасажирів та морських суден із забезпеченням економічної, екологічної безпеки держави та безпеки морського торгового мореплавства.

Висновки. Необхідність уточнення на сучасному етапі сутності поняття «морський порт» викликана різними підходами до трактування даного поняття. Визначено, що у світовій практиці переважає підхід, який визначає морський порт як географічний об'єкт, у вітчизняній – економіко-організаційний та техніко-технологічний підходи. Досить новим є законодавчо-правовий підхід, який визначає, що правове поле має бути таким, щоб воно стимулювало розвиток портів, дозволяючи на їх території функціонування підприємств та організацій різних форм власності, тим самим підвищуючи конкурентоспроможність.

ЛІТЕРАТУРА

1. Великий енциклопедичний юридичний словник / [за ред. Ю. С.Шемшученка]. – К. : Юридична думка, 2007. – 992 с.
2. Чекаловец В.И., Олефир И.М. Влияние стратегических направлений развития морских торговых портов на транспортную характеристику // Экономико-правовые аспекты развития транспортных систем: Сб. науч. Трудов. – Вып. 5. – Одесса: ОНМУ, 2003. – С.145-152.
3. Морские торговые порты Украины в рыночных условиях: монография / С.В. Крыжановский.– О. : Астропринт, 2008. – 184 с.
4. Золотарев В.И., Примачев Н.Т., Чекаловец В.И. Экономика морского порта. – М.:Транспорт,1986. – 240 с.
5. Экономика морского транспорта: Учеб. пособие для вузов морского транспорта/ Черкесов-Цибисов А.А.,Чекаловец В.И.,Примачев М.Т., и др. – М.: Транспорт,1987. – 430 с.
6. Балабанов А.О, Мунари Ф.,Рейно Ж. Очерки по морскому праву. – Одесса: ОГМУ, 2002. – 71с.
7. Черниш В.Ф., Короткий Т. Р. Правовое регулирование деятельности морского порта. – Одесса:Латстар, 2001.- 154 с.
8. Ильницький К. Волны торговых кризисов // Зеркало недели. – 2008. – №16. – с. 4-5.
9. Чекаловец В.И. Роздержавлення та приватизація морських торговельних портів: основні напрями та принципи://Економіст. – 2006. – №5. – С.19-21.
10. Удовиченко В.Н., Яковлев П.И. Морские и речные гидротехнические сооружения. М.: Транспорт,1976.- 89 с.
11. Амбарян О.А., Горюнов Б. Ф., Белинская Л.Н. Устройство морских портов. – М.: Транспорт,1986. – 74 с.
12. Магамадов А.Р., Макушев И.М.Управление портами (оргструктуры и маркетинг: конспект лекций. – Одесса:ИПК водного транспорта, 1992. – 92 с.

-
-
13. Ветренко Л.Д. Управление работой морского порта. – СПб: Историческая иллюстрация, 1997. – 164 с.
 14. Кодексы Украины. Кодекс торгового мореплавания Украины. – Киев: Украинский информационно-правовой центр, 2002. – 154 с.
 15. Закон «Про морські порти України», Електронний ресурс: Режим доступу <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/4709-17>
 16. Кодекс торгового мореплавания: Закон РФ от 30 апреля 1999 года, № 81-ФЗ [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.consultant.ru/popular/shipping/>.
 17. Лебедев В.П. К вопросу о морских портах. Електронний ресурс: Режим доступу <http://www.mars.com/ua>
 18. Stopford M. Maritime Economics / M. Stopford. – London: Harper Collins Academic, 1988. – 255 p.

Власова В.П.

СОВРЕМЕННЫЕ НАУЧНЫЕ ПОДХОДЫ К ДЕФИНИЦИИ «МОРСКИЙ ПОРТ»

В статье проанализированы научные подходы к определению понятия «морской порт», определено, что формирование этого понятия зависит от выбранной концепции развития морских портов, предложено авторское определение понятия «морской порт».

Ключевые слова: морской порт, транспортное предприятие, целостный имущественный комплекс.

Vlasova V.

THE MODERN SCIENTIFIC APPROACH TO THE DEFINITION OF "SEAPORT"

The article deals with approach to the definition of the notion "sea port", the conclusion about the effective formulation of this definition which depends on conception of sea ports development is made, the proper definition of sea port is formulated.

Key words: marine port, transport enterprise, integral property complex.

УДК 658.821:338.43.631.1

Згурська О.М.

ФАКТОРИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ МОЛОКОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ

У статті досліджено та обґрунтовано фактори забезпечення конкурентних переваг молокопереробних підприємств. Визначено, що одним із найважливіших чинників забезпечення конкурентних переваг молокопереробного підприємства є покращення рівня якості молочної продукції. На основі узагальнення та систематизації теоретичних основ і проблем підвищення якості продукції досліджено зміст поняття «якість». Визначено велику роль у забезпеченні якості і, як наслідок, конкурентоспроможності молочної продукції, а в кінцевому результаті - конкурентоспроможності переробних підприємств, стандартизації, сертифікації та системи управління якістю.

Ключові слова: конкурентоспроможність, молочна продукція, молокопереробне підприємство, конкурентна перевага, якість.